

Проектот е финансиран од Европската Унија

ПРОЕКТ
„МЛАДИНСКО УЧЕСТВО ЗА СИЛЕН И
ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ НА ЗАЕДНИЦАТА“

ПРИРАЧНИК ЗА ВМРЕЖУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ЛОКАЛНО НИВО

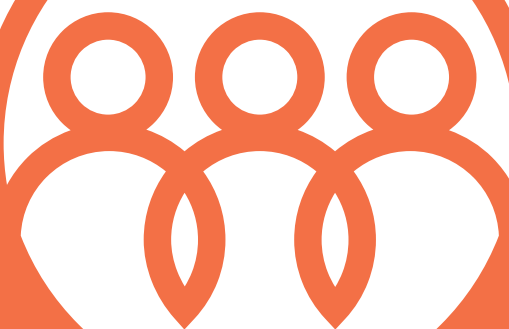
СОС ДЕТСКО
СЕЛО

Ниту едно дете не треба да расте само

forumi i gruas
женски форум
women's forum

ПРИРАЧНИК

ЗА
ВМРЕЖУВАЊЕ
НА ГРАЃАНСКИ
ОРГАНИЗАЦИИ НА
ЛОКАЛНО НИВО

Прилеп, 2024

НАСЛОВ НА ПУБЛИКАЦИЈАТА

Прирачник за вмрежување на граѓански организации на локално ниво

ПРОЕКТ

Младинско учество за силен и одржлив развој на заедницата

ИЗДАВАЧ

Коалиција на младински организации СЕГА

ЗА ИЗДАВАЧОТ

Зоран Илиески, извршен директор на Коалицијата на младински организации СЕГА

АВТОР

Катица Јанева

ЛЕКТУРА

Интеркултура ДООЕЛ Скопје

УРЕДНИЦИ

Томислав Гајтаноски

Слаѓана Јосифоска

ТИРАЖ

300 примероци

ДИЗАЈН И ПЕЧАТЕЊЕ

Бригада дизајн

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

061.2:005.56]:352(035)

061.2:005.56]:352(497.7)(035)

ЈАНЕВА, Катица

Прирачник за вмрежување на граѓански организации на локално ниво /
[автор Катица Јанева]. - Прилеп : Коалиција на младински организации
СЕГА, 2024. - 32 стр. : илустр. ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 32. - Содржи и: Прилог. -
Финансиер: Европската Унија, Младинско учество за силен и одржлив развој
на заедницата

ISBN 978-608-4631-19-4

а) Граѓански организации -- Вмрежување -- Локална самоуправа --
Прирачници б) Граѓански организации -- Локално вмрежување -- Македонија
-- Прирачници

COBISS.MK-ID 63862533

Оваа публикација е подготвена со финансиска поддршка на Европската Унија. Содржината на ова издание е единствена одговорност на авторот и не секогаш ги одразува погледите или ставовите на Европската Унија. Изразите кои во овој прирачник се користат во граматички машки род се неутрални и се однесуваат на лицата и од машки и од женски род.

СОДРЖИНА

ВОВЕД	4
1. ПОИМ И ДЕФИНИЦИЈА ЗА МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ЛОКАЛНО НИВО	5
2. ЦЕЛИ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	6
3. ФОРМИРАЊЕ МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	7
4. ВИДОВИ МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	9
5. РАКОВОДЕЊЕ И АДМИНИСТРИРАЊЕ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	12
6. ЗАСТАПУВАЊЕ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	15
7. КОМУНИКАЦИЈА И ПРОМОЦИЈА НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	18
8. ОДРЖЛИВОСТ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	20
9. МОЖНИ ПРЕДИЗВИЦИ И РЕШЕНИЈА НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	22
10. ПОЗИТИВНИ ПРИМЕРИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ ОД ЛОКАЛНО ВМРЕЖУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РС МАКЕДОНИЈА	25
ПРИЛОГ 1 – ЕЛЕМЕНТИ ЗА ФОРМИРАЊЕ МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ	31
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	32

ВОВЕД

Мрежите на граѓанските организации на локално ниво се основани на идејата за соработка и обединување на лица и организации кои споделуваат заеднички интереси и цели. Овие мрежи се формираат како резултат на потребата за совладување социјални предизвици и за учество во процесите на одлучување кои влијаат на општеството и на заедницата. Преку вмрежувањето локалните граѓански организации поттикнуваат меѓусебна зависност и соработка помеѓу членовите, што ги прави посилни и ефикасни во постигнување на своите цели.

Овој прирачник за вмрежување на граѓански организации ќе претставува алатка што ќе им помогне на граѓанските организации да се обединат и соработуваат на ефикасен начин. Прирачникот ги објаснува значењето и целите на мрежите, како и начините на нивно формирање, управување и одржливост. Преку неколку делови, се разгледуваат различните аспекти на мрежите на граѓански организации, вклучувајќи ја нивната структура, видовите мрежи, начините на комуникација и промоција, како и стратегиите за нивната одржливост. Покрај тоа, прирачникот претставува позитивни примери и добри практики од локалните мрежи на граѓански организации во Република Северна Македонија, како и извори на литература што се користени за изработка на содржината. Во прирачникот е вклучен прилог кој ги објаснува елементите потребни за формирање мрежи на граѓански организации. Овој прирачник има за цел да обезбеди практични насоки и совети за оние кои се вклучени или заинтересирани за работата и управувањето со мрежи на граѓански организации.

Прирачникот за вмрежување граѓански организации на локално ниво е изработен во рамките на проектот „Младинско учество за силен и одржлив развој на заедницата“, поддржан од Европската Унија, а реализиран од Коалицијата на младински организации СЕГА во партнерство со СОС Детско село Северна Македонија, Волонтерскиот центар - Скопје и Здружението „Женски форум“ - Тетово. Проектот има за цел да го подобри квалитетот на имплементацијата на младинската политика заснована на структурна соработка и суштинско учество на вмреженото граѓанско општество.

1

ПОИМ И ДЕФИНИЦИЈА ЗА МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ЛОКАЛНО НИВО

Мрежите на граѓански организации може да се дефинираат како доброволни здруженија или соработки помеѓу различни локални граѓански групи, здруженија на граѓани и поединци кои работат заедно со заедничка цел за решавање на проблемите на локалната заедница, поттикнување на социјалниот развој и промовирање на демократското владеење во одредена географска област, како што е општина или статистички регион. Тие се сметаат за важен дел од демократското општество и го поддржуваат принципот на учество на граѓаните во одлучувањето и ја поставуваат основата за демократска инклузија и одговорност.

Овие мрежи на граѓански организации ги олеснуваат соработката и координацијата меѓу членовите, било да се здруженија на граѓани или поединци, за да го подобрат нивното колективно влијание во справувањето со локалните предизвици.

Појавата и развивањето на мрежите на граѓански организации во РС Македонија е дел од поширокиот историски контекст на развојот на граѓанското општество, процесот на организирање на заедницата и активизмот на локално ниво. Мрежите на граѓански организации се формираат и развиваат во контекстот на конкретните историски периоди и настани. Тие се јавуваат како резултат на државни, социјални или политички промени кои влијаат на граѓанското општество.

Денес мрежите на граѓанските организации се многу поактивни отколку во раните 2000-ти години. Во последните години се забележува зголемено вмрежување на граѓански организации, делумно поттикнути од засилување на видливоста и влијанието на граѓанскиот сектор и поддршката на донаторите.

Во изминатиот период мрежите на граѓанските организации одиграа клучна улога во националниот и локалниот развој и социјалните промени, овозможувајќи соработка меѓу организациите и засегнатите страни за подобрување на социјалните резултати, проширување на услугите и влијание врз локалните политики.

Мрежите на граѓанските организации често спроведуваат активности кои го поттикнуваат организирањето во локалните заедници. Ова може да вклучува образовни програми, кампањи за граѓанска свест, иницијативи за социјална инклузија и слично. Преку ова, ги поддржуваат и охрабруваат граѓаните да бидат активни учесници во своите заедници. Тие се фокусираат на решавање локални проблеми и предизвици и се важни актери во промовирањето на граѓанскиот активизам, што вклучува застапување и учество на граѓаните во процесите на одлучување и акции за подобрување на квалитетот на живот во конкретната заедница.

И покрај нивниот потенцијал, ефективната поддршка на мрежите на граѓанските организации може да биде предизвик, што бара подобро разбирање на нивните уникатни карактеристики и успешни стратегии за ангажман.

2

ЦЕЛИ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Целите на мрежите на граѓански организации се многубројни и разновидни, а најчесто зависат од конкретните потреби и предизвици на одредената локална заедница или регион. Генерално, би можеле да ги издвоиме следните основни цели на мрежите на граѓански организации:

■ Решавање локални проблеми и предизвици

Мрежите се формираат за да работат заедно на решавање актуелни и специфични проблеми и предизвици во одредената локална заедница или регион. Ова може да вклучува одржлив развој, урбано планирање, животна средина итн.

■ Подобрување на квалитетот на локалниот живот

Оваа цел треба да придонесе за подобрување на општиот квалитет на живот за сите жители на локалната заедница или регионот, вклучувајќи ги поеднакво мажите и жените, момчињата и девојчињата, старите, лицата со попреченост итн. Ова може да вклучува подобрување на инфраструктурата, социјалните, здравствените и образовните услуги, како и условите на живот.

■ Поддршка на демократското владеење

Мрежите на граѓански организации можат да го поддржат демократското владеење и учеството на граѓаните во процесот на носење одлуки во локалната самоуправа. Тие можат да бидат застапници за транспарентност, отчетност и влијание на граѓаните.

■ Соработка меѓу здруженијата на граѓани и граѓаните:

Мрежите им овозможуваат на локалните здруженија на граѓани и граѓаните да работат заедно и да ги унапредат своите заеднички цели. На ваков начин се подобруваат координацијата и споделувањето ресурси и информации.

■ Подобрување на учеството на граѓаните

Мрежите на граѓански организации ги олеснуваат механизмите за учество на граѓаните во одлучувањето на локалното ниво и ги поттикнуваат да бидат активен дел од процесите на носење одлуки.

■ Заштита на правата и интересите на локалната заедница

Мрежите на граѓански организации може да дејствуваат како заштитници на правата и интересите на локалната заедница и да се залагаат за социјална еднаквост. Некои мрежи се фокусираат на обезбедување директни социјални услуги за заедницата, како што се здравствена заштита, образование или социјална помош. Тие можат да работат на дополнување на празнините во обезбедувањето услуги или да се залагаат за подобар квалитет на услугата. Во последниве години зголемен е бројот на мрежи на граѓански организации кои имаат еколошки цели, фокусирајќи се на локални еколошки прашања како што се зачувување, одржливо управување со ресурсите и ублажување на влијанието на климатските промени.

Во зависност од специфичните потреби и приоритети на локалната заедница, целите на мрежите на граѓански организации можат да варираат, но нивниот фокус се обидува да одговори на предизвиците и потребите на одредената локална област.

3

ФОРМИРАЊЕ МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Создавањето мрежи на граѓански организации на локално ниво вклучува неколку суштински елементи и аспекти за да се обезбеди нивната ефикасност и одржливост. Овие елементи се од клучно значење за градење силни мрежи кои можат да ги решат локалните проблеми и да донесат позитивни промени. Подолу се наведени клучните елементи за создавање мрежи на граѓански организации.

Заедничка визија и цели: Членовите на мрежата треба да споделуваат заедничка визија и цели. Согласно околу тоа што се обидуваат да постигнат е критичен елемент за успешната работа на мрежата.

Членови: Пожелно е членството во мрежата да биде отворено за различни граѓански организации и групи. Мрежата треба да опфати разновиден опсег на граѓански организации, кои претставуваат различни сектори, експертиза и перспективи. Партнерства со други актери, како локалните власти или бизнис-секторот, може да бидат важни за постигнување на целите.

Критериуми за членство: Потребно е да се дефинираат критериуми за граѓанските организации да се приклучат на мрежата. Фактори кои би требало да се земат предвид се мисијата на организацијата, посветеноста на целите на мрежата и географската локација.

Јасна структура на управување: Потребно е мрежата да одреди јасна структура на управување со дефинирани улоги и одговорности. Ова може да вклучува лидерски позиции, процеси на донесување одлуки и механизми за решавање конфликти.

Правна рамка: Потребно е да се утврди правниот статус на мрежата. Во некои случаи, може да биде корисно мрежата да се регистрира како правно лице. Правниот статус може да обезбеди одредени придобивки, но носи и одговорности.

Внатрешна комуникација: Добрата комуникација и размената на информации се неопходни. Членовите треба на располагање да имаат инструменти и платформи за комуникација.

Доверба: Членовите на мрежата треба да имаат доверба едни во други и ангажираност за да се одржи соработката.

Градење капацитети: Зголемување на капацитетот на членовите на мрежата преку обука и развој на вештини е важно за постигнување на целите. Потребно е да се определат активности за градење капацитети за организациите членки. Обуката и развојот на вештини може да ги зајакнат колективните способности на мрежата.

Механизми за решавање конфликти: Потребно е да се воспостават механизми за решавање спорови или конфликти во мрежата. Конфликтите се природни, но начинот на кој тие се управуваат може да влијае на кохезијата на мрежата.

Финансиски ресурси: Изворите на финансирање и другите ресурси за активности на мрежата треба да бидат дефинирани и организирани. Ова може да вклучува финансирање преку грантови, добро-

волни придонеси и други извори. Потребно е воспоставување механизми за мобилизација на финансиски ресурси или придонеси во натура за да ги поддржат нивните активности. Обезбедувањето извори на финансирање е уште еден важен аспект на одржување на напорите за комуникација и промоција.

Човечки ресурси: Потребно е да се мобилизираат и ангажираат човечки ресурси за воспоставување на мрежата и спроведување на нејзините активности. Човечките ресурси можат да бидат мобилизирани од членките или да се вработат нови кадри во согласност со потребите.

Застапување: Потребно е да се развијат стратегии за застапување и акциони планови за решавање на идентификуваните проблеми. Овие планови треба да наведат конкретни активности, временски рокови и одговорни страни. Мрежата може да биде вклучена во активности за застапување и утврдување ставови пред локалните власти и други заинтересирани страни.

Одржливост: Потребно е да се развие план за одржливост за да се обезбеди долгорочна одржливост на мрежата. Ова може да вклучи стратешко планирање, планирање на активностите и идентификување на потенцијалните извори на финансирање.

Следење и евалуација: Потребно е спроведување механизми за следење и евалуација за да се оценуваат напредокот и влијанието на мрежата. Редовните проценки можат да помогнат во правењето на потребните прилагодувања.

Транспарентност и отчетност: Одржувањето транспарентност во процесите на донесување одлуки и финансиски прашања е од суштинско значење за одржување на одговорноста кон членовите и заедницата.

Едукација и подигање на свеста: Подигањето на свеста, едукацијата и јавното информирање за активностите на мрежата и проблемите што таа ги решава може да добијат поддршка од пошироката заедница.

Вклучување на заедницата: Потребно е вклучување на локалната заедница за да се обезбеди дека нивните потреби и проблеми се претставени во активностите на мрежата. Поддршката од заедницата е клучна за успехот на мрежата.

Партнерства: Препорачано е да се формираат партнерства со локалните власти, меѓународните организации, донаторите и другите засегнати страни. Партнерските односи можат да ги подобрат досегот и влијанието на мрежата.

Формирањето мрежи на граѓански организации е комплексен процес, и сите овие елементи треба да се разгледаат и уредат во согласност со потребите и контекстот на локалната област.

4

ВИДОВИ МРЕЖИ НА
ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

На локално ниво, мрежите на граѓански организации може да бидат формални и неформални. Овие мрежи може да се разликуваат по структура, цел и функција. Еве неколку примери и објаснувања за двата вида:

■ Формални мрежи на граѓански организации

Формална мрежа на граѓански организации е организиран и структуриран сојуз или коалиција на граѓански организации кои се здружуваат со специфични цели и институционализирана структура за решавање на заедничките прашања и активности. **Формалните мрежи се легално регистрирани како правни лица според Законот за здруженија и фондации¹, што значи дека имаат признат правен статус на граѓанска организација.** Под поимот граѓанска организација се подразбира здружение, фондација, сојуз или друг облик на здружување, регистрирана во Република Северна Македонија.

Формалните мрежи на граѓански организации имаат јасна организациска структура со дефинирани улоги и одговорности за членовите, често вклучувајќи извршен комитет или одбор, подзаконски акти и процеси на донесување одлуки. Постојат утврдени критериуми за членство, со опис кој може да се приклучи на мрежата. Овие критериуми може да вклучуваат барања поврзани со мисијата и визијата на организацијата, географската локација или други релевантни фактори.

Формалните мрежи обично одржуваат редовни собранија каде членовите се собираат за да разговараат и да донесат одлуки за активностите, приоритетите и стратегиите. Тие често го олеснуваат споделувањето на ресурсите меѓу организациите членки, што може да вклучи финансирање, експертиза, знаење и кадар. Оваа соработка овозможува поефикасно и поефективно користење на ресурсите.

Многу формални локални мрежи на граѓански организации се вклучени во напорите за застапување и лобирање за да влијаат врз локалните политики и донесувањето одлуки. Формалните мрежи често воспоставуваат партнерства со локалните власти, меѓународните организации, донаторите и другите засегнати страни за да ги унапредат своите цели и да добијат поддршка.

Мрежите исто така работат на стратегии за да се обезбеди нивната долгорочна одржливост, што може да вклучува напори за прибирање средства, градење капацитети и стратешко планирање. Тие првенствено се однесуваат на прашања кои се од локално значење одразувајќи ги потребите и грижите на локалната заедница.

¹ [Закон за здруженија и фондации](#), Службен весник на РМ бр.52/10,135/11 и 55/16

■ Неформални мрежи на граѓански организации

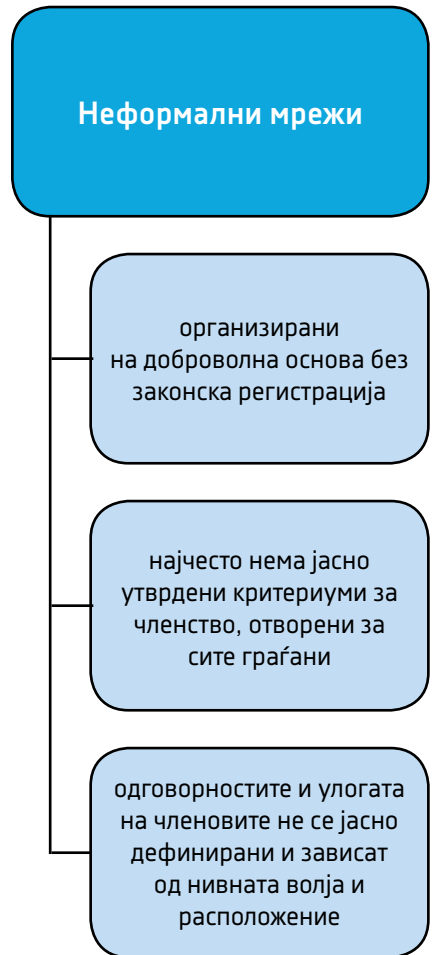
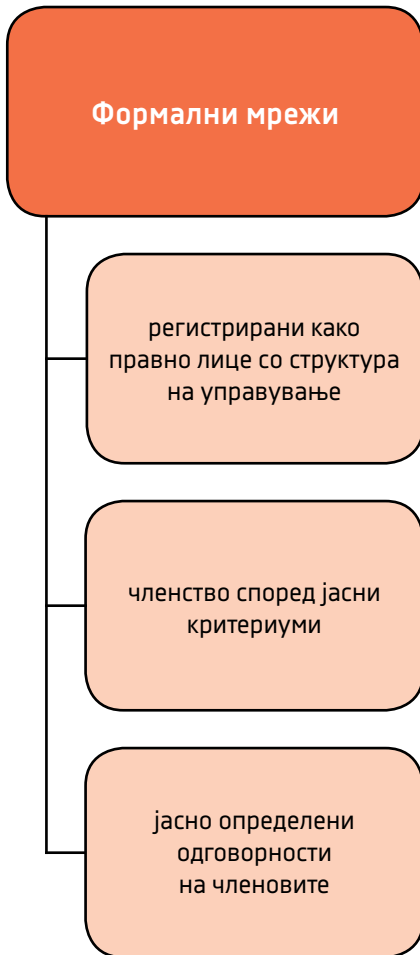
Неформална мрежа на граѓански организации се однесува на **помалку организирана и структурирана форма на соработка на граѓански организации** кои се здружуваат за да одговорат на заеднички прашања или цели без да имаат правно лице и стандардизирана структура на управување кои најчесто се поврзуваат со формални мрежи. Наместо тоа, тие се потпираат на доверба, заеднички вредности и колективни напори за да ги постигнат своите цели. Неформалните мрежи честопати се пофлексибилни, поусогласени и подинамични во нивниот пристап.

Целта на неформалните мрежи е да обезбедат платформа за соработка и координација помеѓу членовите. Ова може да вклучува соработка во проекти, акции, кампањи и споделување искуства и ресурси.

Овие мрежи се насочени кон решавање на предизвиците и потребите на конкретната локална заедница. Тие работат за подобрување на условите за живеење на граѓаните во одредена област. Неформалните мрежи често се отворени за сите граѓани, групи и организации кои се заинтересирани да се вклучат. Ова ги прави инклузивни и демократски во својот карактер.

Членовите на мрежата ја задржуваат својата независност и автономија како граѓански организации или граѓански групи и иницијативи. Мрежата не ги контролира дејствата или одлуките на членовите.

Неформалните мрежи на граѓански организации играат важна улога во поддршка на локалната заедница, подобрување на демократските процеси и решавање актуелни проблеми преку соработка и активизам. Сепак, и формалните и неформалните мрежи имаат свои силни и слаби страни, а нивната соодветност зависи од специфичниот контекст, целите и потребите на вклучените граѓански организации.

5

РАКОВОДЕЊЕ И АДМИНИСТРИРАЊЕ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Раководењето и администрирањето на мрежите на граѓански организации се важни аспекти кои им помагаат на овие организации да функционираат ефикасно и да ја остваруваат својата мисија.

Погоре споменавме дека постојат формални и неформални мрежи на граѓански организации. Во Република Северна Македонија најголем е бројот на неформални мрежи за разлика од оние кои се формално регистрирани.

■ Формално раководење и администрирање

Според член 5 од Законот за здруженија и фондации, во земјата можат да се формираат здруженија на граѓани, фондации и сојузи. *„Две или повеќе организации можат да се здружуваат во сојуз или друга форма на здружување, која може да стекне својство на правно лице, со регистрација во согласност со овој закон“*. Ова е легалниот процес на здружување на организации, што може да резултира во формирање нов правен субјект (како што е сојуз или друг вид здружување) кој има правен статус и кој треба да биде регистриран во согласност со важечкиот закон.

Оттука, формалните мрежи најчесто се формирани како здруженија на граѓани. Во статусот или правилата на ова здружение се истакнува дека неговата цел е да функционира како мрежа на граѓански организации.

Овие формални мрежи ги имаат воспоставено сите потребни формални процедури и органи за нивно нормално функционирање. Ова вклучува усвојување статут, избор на раководство (Собрание, Управен одбор, Надзорен одбор и Извршна канцеларија или Секретаријат), поставување правила и процедури за одлучување и секако, регистрација според законот.

Определувањето како мрежа на организации, во рамките на нивниот статут е значителен аспект кој овозможува да функционираат како мрежа, тоа исто така отвора врати за подобра соработка и координација меѓу различните членови.

Формалното управување и администрирање на мрежата на граѓански организации им овозможува да се обединат преку правна рамка и да работат заедно на општествени прашања и идеи, без да ги ограничува правната структура на секоја од нив. Организациите остануваат независни, но можат да соработуваат на проекти, иницијативи и кампањи кои имаат за цел да ги поддржат нивните задници.

■ Неформално раководење и администрирање

Неформалните мрежи, како динамични облици на граѓанска активност, се клучни во процесот на донесување промени и подобрување на општеството. Тие се наоѓаат во контраст со формалните организации и често се формираат спонтано, како граѓански иницијативи, во одговор на специфичните потреби или предизвиците кои се појавуваат во локалната заедницата.

Најчесто неформалните мрежи настапуваат како резултат на постојаната потреба за изразување и поддршка на конкретни идеи и иницијативи. Ова може да се случи преку застапување пред носителите на локалните политики, каде група луѓе се обединуваат околу општествени прашања и заедно ја промовираат нивната гледна точка и решенија.

Сепак, неформалните мрежи не се ограничени само на политичките дејства и носење одлуки. Често се формираат и од општествените иницијативи и потребите. Неформалните мрежи се реакцијата на заедницата во случаи кога општествените прашања стануваат ургентни и кога официјалните институции можеби не ги задоволуваат потребите на граѓаните. Овие мрежи овозможуваат луѓето да дејствуваат заедно и да ги промовираат промените што ги сметаат за важни.

Исто така, неформалните мрежи се често резултат на проектни активности или проектно настапување пред донаторите. Кога определена заедница се среќава со одредена потреба или предизвик, граѓанските организации можат да соработуваат на проект за да одговорат на таа потреба.

Неформалното раководење со мрежите на граѓански организации е спроведено од страна на лица кои неформално ја преземаат водечката улога во мрежата, а не преку официјални законски процедури. Тие се познати како неформални лидери или лидерки и често водат одредени сегменти или активности во мрежата. Тие не се именувани или поставени како лидери или лидерки преку формални процедури, туку се признати од другите членки на мрежата поради нивната ангажираност, мотивација и личен идентитет.

Иако неформалните лидери или лидерки не се поставени преку формални процедури, тие го заслужуваат признанието поради нивната значителна улога во динамиката на мрежата. Тие се често важни катализатори за промени и иновации и ги олеснуваат комуникацијата и соработката помеѓу членовите на организацијата. Неформалното раководење претставува пример за тоа дека лидерството не зависи исклучиво од формалните структури и титули, туку и од индивидуалната способност и ангажираност на личностите кои се предводници во заедницата.

Во овој контекст мотивацијата на неформалниот лидер или лидерка игра значителна улога. Тие го прифаќаат предизвикот и се ангажираат за остварување на целите и мисијата на неформалната мрежа на граѓански организации. Тие обично функционираат во рамките на организации коишто се составени претежно од волонтери, каде се јавува потреба за координација и раководство. Тие ги водат административните и координативни активности на мрежата, ја обликуваат стратегијата, истражуваат нови можности за развој и ги поттикнуваат другите членки да се вклучат и придонесат во реализацијата на мисијата на неформалната мрежа.

■ Репрезентативно раководење и администрирање

Можеме да зборуваме и за трет вид на раководење и администрирање на мрежите на граѓански организации. Тоа е репрезентативното водење, независно дали е мрежата формално или неформално структурирана. Во овој случај, водењето на мрежата се одвива преку една репрезентативна организација која е избрана од сите членки на мрежата. Организацијата често била или сè уште е водач и иницијатор на минати или тековни акции. Оваа организација зема активна улога во насочување и координирање на активностите на мрежата, како и во донесување одлуки од важно значење за истата.

Репрезентативната организација има задача да заслужи и ја одржува довербата на сите членки на мрежата. Таа, преку управувањето и администрирањето на мрежата, гарантира дека сите одлуки се донесуваат со вклучување и согласност од сите членки, каде секој има ист или различен степен на влијание. Оваа репрезентативност може да биде во форма на гласање или консултации со сите членки, каде секој член придонесува со својот глас и идеи, при што донесувањето на одлуките се врши според нивната тежина или значење во контекстот на мрежата.

Репрезентативното водење може да биде на ротациска основа, каде организациите кои ја претставуваат мрежата се менуваат на одреден временски период. Ова може да спречи концентрација на моќ и власт во рацете на една организација и да го осигура широкото учество и управување. Сепак, постои и можноста репрезентативното водство да биде постојано од страна на една организација, особено во случаите на формално регистрирани мрежи. Ова може да обезбеди стабилност и конзистентност во водењето на мрежата, но и да се појават предизвици во врска со демократскиот карактер и вклученоста на сите членки.

Нема едноставен одговор на прашањето која форма на вмрежување, формална или неформална, е најдобра, бидејќи изборот зависи од конкретните потреби, цели и контекст на организацијата или мрежата. Секоја форма има свои предности и ограничувања и најдобрата форма зависи од конкретните состојби.

Формалните мрежи често се подобри ако постојат долгорочни и комплексни цели и проекти, бидејќи формалните структури и процедури можат да обезбедат стабилност. Но, ако целите и активностите се краткорочни, тогаш неформалните мрежи можат да бидат поподобни.

Големината на мрежата на граѓанските организации е исто така битен фактор. Поголемите мрежи често бараат формални структури и водење за да се управува со комплексноста на структурата и да гарантираат ефикасност. Спротивното, помали мрежи можат да функционираат успешно со помалку формалност.

Ако активностите и одлуките мора да бидат јавни, отворени и транспарентни, неформалните мрежи често дозволуваат поголема вклученост и учество на сите членки. Додека формалните мрежи обично имаат строги механизми за одговорност и контрола.

Во светот на глобализација и брз развој неформалните мрежи може да се адаптираат побрзо и да даваат брзи одговори на промените. Формалните структури често се побавни во тој однос.

Личните карактеристики на лидерите и членките, како и нивниот стил на работа, можат да придонесат кон изборот на форма на вмрежување и нејзино раководење и администрирање. Најважно е добро да се размисли за формата на вмрежување и нејзиното раководење и администрирање во согласност со специфичните потреби. Понекогаш комбинирањето на формални и неформални аспекти може да биде најмудро решение.

6

ЗАСТАПУВАЊЕ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

■ Застапување кон локалните власти

Застапувањето кон локалните власти е важен аспект во работата на мрежите на граѓански организации, особено ако мрежата има за цел да влијае на локални политики и одлуки. Застапувањето кон властите претставува основа на работата на локалните мрежи на граѓанските организации, а со тоа и на демократскиот систем во целина. На овој начин тие претставуваат глас на заедницата, овозможувајќи им да ги изразат своите потреби, проблеми но и решенија пред локалните власти.

Пред сè, здружувањето на граѓанските организации во мрежи ја зајакнува нивната позиција пред локалните власти овозможувајќи им на граѓаните да бидат дел од процесите на одлучување кои директно влијаат на нивниот секојдневен живот. На ваков начин добиваат можност да се обратат кон носителите на одлуки, да придонесат со информации и анализи и да учествуваат во обликувањето политики и програми кои ги задоволуваат нивните потреби.

Застапувањето кон локалните власти, како важен аспект во работата на граѓанските организации, не само што ги вклучува граѓаните во демократскиот процес туку и го зголемува нивното влијание и придонесува кон формирањето на одлуките кои влијаат на нивните заедници. Еве неколку клучни причини зошто застапувањето кон локалните власти е толку важно во работата на граѓанските организации:

Глас на граѓаните: Мрежите на граѓанските организации често работат во име на маргинализираните или ранливите заедници кои можеби немаат силен глас во локалната власт. Застапувањето им дава на овие заедници платформа да ги кажат своите грижи и потреби.

Одговорност: Застапувањето може да помогне да се обезбеди дека локалните власти се одговорни за своите постапки. Мрежите на граѓанските организации можат да ги следат и известуваат за работата на локалната самоуправа и општинскиот совет и да вршат притисок за транспарентност и одговорност.

Влијание врз локалната политиката: Мрежите на граѓанските организации можат да влијаат на локалните политики и процесите на донесување одлуки преку обезбедување податоци, истражувања и експертски мислења за различни прашања.

Распределба на ресурси: Застапувањето може да влијае на тоа како се распределуваат ресурсите во заедницата. Мрежите на граѓанските организации можат да се залагаат за еднаква и правична распределба на ресурсите.

Закони и регулативи: Мрежите на граѓанските организации можат да се залагаат за промени во локалните закони и регулативи за подобро да им служат на интересите на заедницата што ја претставуваат. Ова може да вклучи застапување за нови закони или измена на постоечките.

Мобилизација на граѓаните: Застапувањето често вклучува мобилизирање на граѓаните за активно да учествуваат во локалните процеси на донесување одлуки. Ги поттикнува граѓанскиот ангажман и учеството во локалната власт.

Решавање проблеми: Застапувањето може да послужи како механизам за решавање конкретни проблеми или кризи во рамките на заедницата, како што се еколошките прашања, социјалните неправди или грижите за јавното здравје.

Врска меѓу локалните власти и заедницата: Мрежите на граѓанските организации можат да дејствуваат како посредници, олеснувајќи ја комуникацијата помеѓу локалните власти и заедницата.

Промовирање на човековите права: Граѓанските организации можат да се залагаат за човекови права, социјална правда и еднаквост, осигурувајќи дека овие принципи се почитуваат на локално ниво.

Ефективното застапување може да доведе до трајни позитивни промени во заедниците, како што се подобри услуги, подобри животни услови и зголемена социјална правда.

■ Алатки за застапување

Мрежите на граѓанските организации често користат различни алатки за застапување за да ги промовираат своите интереси и да донесат социјални и политички промени. Овие алатки се од суштинско значење за подигање на свеста, мобилизирање поддршка и влијание врз носителите на одлуки. Најчестите алатки за застапување што ги користат граѓанските организации се: кампањи за подигање на граѓанската свест, лобирање, истражување и анализа на политики, учество во консултации, активизам, кампањи за застапување, информирање, мониторинг на јавни политики итн.

1 кампањи за подигање на граѓанската свест

2 лобирање

3 учество во консултации

4 истражување и анализа на политики

5 активизам

6 информирање

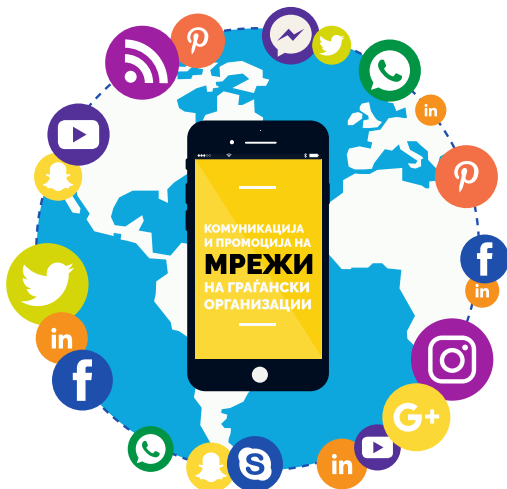
7 мониторинг на јавни политики

1. **Кампањите за подигање на граѓанската свест** можат да бидат наменети за различни теми како што се кампањи за млади, правата на жените и родова еднаквост, заштита на животната средина, против насилство и дискриминација, за гласање итн. Овие кампањи освен што се начин за информирање на граѓаните, претставуваат и начин за граѓанско образование. Тие може да вклучуваат кампањи на социјалните медиуми, состаноци во заедницата, собири и други настани кои имаат за цел да ја информираат јавноста за прашањата за кои се залагаат граѓанските организации.
2. **Лобирањето** е процес во кој мрежите на граѓански организации се обидуваат да влијаат врз одлуките и активностите на локалните власти. Ова може да вклучува контакт со локални политичари, законодавци, општински и регионални претставници и други влијателни луѓе за промовирање одредени интереси или одлуки. Лобирањето може да биде важен аспект на демократскиот процес, бидејќи обезбедува дека различните групи и интереси се слушаат и се земаат предвид во процесот на донесување одлуки. Сепак, битно е да се почитуваат етичките норми во овој процес за да се избегне носење одлуки на штета на јавниот интерес.
3. Понатаму како алатка за застапување прифатено е активно **учество во различни консултации и дијалози со локалните власти**, каде што може да се споделат предлози и коментари.
4. Мрежите на граѓанските организации може да развијат кратки **истражувања и анализи за политиките** кои даваат **препораки** за конкретни промени во политиките. Тие можат да бидат дистрибуирани до локалните власти и општинските советници.
5. **Активизмот** како алатка најчесто е изразен преку организирање акции и протести за да се постигнат конкретни цели. Активистите обично се ангажираат околу одредени социјални, политички, економски или еколошки проблеми за кои сметаат дека се важни и инвестираат време, енергија и ресурси за да ја подигнат свеста, да ги мобилизираат луѓето и да влијаат на одлуките и активностите на властите.
6. **Размената на информации и комуникација** со членовите на мрежата и јавноста за важни настани и активности поврзани со интересите на мрежата е од суштинско значење за успешно функционирање и поддршка на мрежата. На ваков начин се гради свест и се инспирираат граѓаните за поголемо учество во активностите на мрежата.
7. **Мониторингот на јавни политики** е уште една многу важна алатка за застапување. Станува збор за следење на локалните политики и одлуки, со цел прецизно и детално да се информира јавноста за промените во локалните политички рамки и да се влијае на креирањето локални политики.

Ова се само дел од алатките или методите кои можат да се користат за застапување и лобирање. Тие можат да бидат комбинирани и прилагодени според конкретните потреби и цели на мрежата на граѓански организации за застапување пред локалните власти.

7

КОМУНИКАЦИЈА И ПРОМОЦИЈА НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Ефикасната комуникација и промоцијата на работата на мрежите на граѓански организации имаат значајна улога во создавање свесност, поддршка и ангажираност на членството, јавноста и другите локални чинители. Во свет каде општествените прашања и иницијативите водени од заедницата заземаат централно место, улогата на овие мрежи може да биде многу важна, а нивниот успех е неразделив со нивната способност да се поврзат и да ја мобилизираат локалната заедница.

Подигнувањето на свеста е всушност основа на мисијата на секоја мрежа на граѓански организации. Без добро спроведена комуникациска стратегија, виталната работа што ја вршат овие организации може да помине незабележана.

Без разлика дали се работи за теми поврзани со грижа за животната средина, застапување за социјална правда или поддршка на маргинализираните групи во заедниците, мрежите на граѓански организации мора ефективно да ја пренесат својата мисија и вредности за да се осигураат дека нивната порака резонира со заедницата.

Локалните жители и општинските советници треба да ги разберат важноста и влијанието на работата на мрежата на граѓански организации. Активностите насочени кон градење поддршка вклучуваат создавање значајни врски, поттикнување доверба и покажуваат конкретни и видливи резултати. Воспоставувањето врска со клучните чинители, споделувањето успешни приказни и покажувањето како заедницата има корист од напорите на мрежата се составен дел на овој процес.

Во практика, ефективната комуникација и промоција може да има многу форми. Тоа вклучува лични приказни кои зборуваат за случувањата во заедницата, воспоставување препознатлив идентитет на мрежата, одржување на информативна и корисничка веб-страница и искористување на моќта на социјалните медиуми за вклучување на поширока публика. Соработката со локалните медиуми, организаторите на јавни настани и работилници и вмрежувањето со други граѓански организации, исто така, играат витална улога во засилување на присуството на мрежата во локалната заедница.

Постојат разни алатки кои можат да се користат за успешна комуникација и промоција на работата на мрежите на граѓански организации. Тука би можеле да ги споменеме: интернет-страници и социјални медиуми, партнерства со локалните медиумски сервиси итн.

Најголемиот дел од денешната комуникација и промоција се насочени кон интернетот и социјалните медиуми. **Интернет-страниците** преставуваат основен дел од денешната комуникација. Тука на едно место можат да се најдат информации и услуги за корисниците во дигитален формат. Тие преставуваат најбрз и најлесно достапен извор на информација за корисниците. Тие служат за објавување информации, содржина и публикации на интернет. Интернет-страниците можат да бидат посветени на различни теми.

Социјалните медиуми станаа средство број еден за интеракција со публиката и споделување содржини. Платформите како Фејсбук, Инстаграм, Х и Линкедин се идеални за креирање врска со следбениците, промовирање важни информации и активности или директна интеракција преку одговарање на прашања и коментари.

Е-поштата останува ефикасен начин за комуникација со публиката. Станува збор за директна и многу често персонализирана комуникација која треба да биде правилно насочена и кон релевантна публика.

Блоговите се одличен начин за споделување мисли и идеи. Се работи за пишани форми на комуникација кои се користат за објавување важни ставови, вести, информации и креирање содржини кои привлекуваат внимание и ги вклучуваат читателите.

Вебинарите и видеата се одличен начин за образование и информирање на публиката. Исто така, можат да се користат за промоција на активности и настани и креирање интерактивен простор со публиката и целната група.

Соработката со локални медиуми како весници, телевизии и радиостаници овозможува поголема видливост и достапност на информации и новости. Партнерството со нив може да донесе повеќе огласен простор и внимание кон активностите на мрежата на граѓански организации.

Огласите или промовирање на интернет се денешната реалност. Платформите како реклами на Гугл и Фејсбук овозможуваат промовирање кон одредена целна група, што ги прави ефикасни за промоција на активностите, но и за привлекување нови следбеници.

Сепак комбинирањето на овие алатки и методи е неопходно за успешна комуникација и промоција на мрежите и мрежните активности. Дигиталниот свет се менува постојано и активното користење на овие средства може да помогне во достигнување на целите.

Важно е да се признае дека во остварувањето на овие цели, мерењето и оценувањето на влијанието на напорите за комуникација и промоција е исто така значајно. Резултатите како што се бројот на посети на интернет-страниците и коментарите на социјалните медиуми, присуството на настани и бројот на постигнати промени во локалните политики помагаат да се измери ефективност на комуникацијата. Адаптацијата и еволуцијата се дел од секоја успешна стратегија за комуникација и промоција; како што се менуваат околностите, мрежите на граѓанските организации мора да останат флексибилни и отворени за прилагодување.

Независно кое средство или алатка е избрано за комуницирање со публиката неопходно е да се направи **анализа и мониторинг на перформансите на комуникација** и промоцијата на активностите. Со алатки како **Hootsuite**, **Buffer** и **Google Analytics** може да се следат резултатите и да се прилагодат според стратегијата на мрежата на граѓански организации.

Освен тоа, истакнувањето на **успешните приказни и сведоштва** и споделувањето на гласот на граѓаните и искуствата на оние на кои работата на мрежата позитивно влијаела е моќна алатка за градење кредибилитет и поддршка. Ваквите приказни длабоко одекнуваат во локалната заедница и се доказ за влијанието и напорите на мрежата.

Комуникацијата и промоцијата на мрежа на граѓански организации не се само активности, тие се основата на постоењето на мрежата. Тие се средства преку кои се подига свеста, се негува поддршката и се постигнуваат целите. Во време кога соработката и вклученоста на заедницата се најважни, ефективната комуникација е клучот што гарантира дека мрежите на граѓански организации прават видлива разлика.

8

ОДРЖЛИВОСТ НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Одржливоста и стратегијата на мрежите на граѓански организации играат битна улога во нивното успешно функционирање и влијаат на нивната способност да ги постигнат своите цели на долгорочен период. Овие два аспекта се динамични и потребно е непрекинато ажурирање и приспособување на промените во околината и потребите на мрежата за да се осигура нивната одржливост и реалност на нивните стратегии.

Првото и најважно за овие аспекти е анализата на околината во однос на потребите на мрежата на граѓански организации. За успешното функционирање на мрежите на граѓански организации, неопходно е истите да бидат свесни за промените во околината во која работат. Ова вклучува следење на трендовите, законските промени и потребите на членовите и заедницата во која дејствуваат. Само преку добро разбирање на контекстот, мрежите можат да развијат стратегии и активности кои ги постигнуваат потребите на нивните заедници.

Долгорочните и краткорочните цели играат важна улога во оваа стратегија и одржливост. Долгорочните цели треба да инспирираат и да се насочени кон видлив стратешки развој на мрежата. Способноста да се видат различните фази од напредокот е од суштинско значење, бидејќи ова може да ги инспирира засегнатите страни и донаторите да ја поддржат мисијата на мрежата. Краткорочните цели, на другата страна, треба да бидат конкретни и реални, овозможувајќи постигнување реални резултати во блиска иднина. Со ова, мрежите ги стимулираат членовите и ја зголемуваат нивната ангажираност.

Финансиската одржливост е суштински аспект од стратегијата и одржливоста на мрежата. Треба да се размислува за различни извори на приходи и да се развиваат планови за финансирање кои ги обезбедуваат ресурсите потребни за работата на мрежата. Со размислување за диверзификација на финансиските извори и за привлекување нови донатори и поддршка од заедницата, мрежите можат да ја обезбедат својата финансиска стабилност.

Лидерството и управувањето со промените се важни аспекти кои обезбедуваат динамична стратегија и одржливост. Лидерите имаат важна улога во одредувањето на насоката и водењето на мрежата, додека управувањето со промени обезбедува адаптација на новите околности и предизвици. Лидерите треба да имаат визија за иднината, преку која ги инспирираат членовите и ги носат кон постигнување на долгорочните цели. Способноста за управување со промени, вклучувајќи го управувањето со конфликти, е неопходна за да се одржи реалност на стратегијата.

За да се одржи реалност на стратегијата, лидерите треба да бидат отворени за нови идеи и за новите начини на работа. Се менуваат технологиите, се менуваат заедниците и мрежите треба да бидат способни да се адаптираат и да бидат иновативни.

Мониторингот и оценката се неопходни алатки за постигнување на одржливоста и ефикасноста на граѓанските мрежи. Преку систематско следење и оценка, мрежите не само што ги мерат резултатите на своите активности туку и добиваат важни информации за да ги подобрат своите програми и проекти. Ова придонесува двојно за одржување реалност на нивната стратегија и одржливост на нивната работа.

Мониторингот се однесува на систематско следење на активностите и резултатите на мрежата. Ова вклучува собирање податоци и информации за реализацијата на проектите и програмите. Мониторингот не е само постапка за исполнување на донаторските барања туку и инструмент за континуирано подобрување на работата. Преку мониторинг, мрежите можат да утврдат дали ги постигнуваат своите цели и да ги идентификуваат можни проблеми или непредвидени предизвици.

Оценката, пак, се однесува на процесот на анализа и проценка на резултатите и влијанието на активностите на мрежата. Ова вклучува анализа на ефикасноста на разни програми и проекти, како и влијанието на нивните активности врз заедниците и секторите кои ги поддржуваат. Оценката обезбедува длабоко разбирање за работата на мрежата и ги идентификува најдобрите практики и можните области за подобрување.

Секој чекор и активност на мрежата треба да биде објективно мерлив и подложен на анализа. Ова не само што ги подобрува активностите и резултатите на мрежата туку и им обезбедува на членовите и донаторите доверба дека нивните ресурси се искористени ефикасно. Мониторингот и оценката ги поттикнуваат мрежите да бидат одговорни и транспарентни во своите активности.

Образованието и развојот на членовите се еднакво битни за одржливоста на мрежите на граѓански организации. Овој аспект не само што ги подобрува вештините и знаењата на членовите туку ја зголемува нивната вклученост и способноста да одговорат на предизвиците во околината.

Преку обуки и активности за јакнење на капацитетите, членовите на мрежата стануваат посветени и подготвени да се ангажираат во активностите на мрежата. Обуките во различни области, како управување со проекти, комуникација, финансии и многу други, ги оспособуваат да ги извршуваат своите функции и задачи со поголема ефикасност. Како резултат на тоа тие се подготвени да спроведуваат и следат проекти, да ги управуваат финансииите и да комуницираат со заедницата и донаторите.

Образованието и развојот на членовите ги учи како да работат како тим, да изградат доверба и дијалог помеѓу себе. Ова го зголемува соработничкиот дух и им овозможува да ги решат конфликтите на конструктивен начин.

9

МОЖНИ ПРЕДИЗВИЦИ И РЕШЕНИЈА НА МРЕЖИТЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Мрежите на граѓанските организации играат суштинска улога во решавањето на социјалните, економските и политичките прашања на локално ниво. Локалните граѓански организации често работат колективно за да постигнат заеднички цели, а со нивното вмрежување може да дејствуваат како моќни алатки за подобрување на нивното влијание на локално ниво.

Сепак, ваквите мрежи се соочени со бројни предизвици, што може да влијае на нивната ефикасност и одржливост. Предизвиците со кои се соочуваат мрежите на локалните граѓански организации можат да бидат најразлични од ресурсни, капацитети, политички, медиумски итн. Решавањето на предизвиците со кои се соочуваат мрежите на локалните граѓански организации бара комбинација од стратегии и решенија.

Еден од примарните предизвици со кои се соочуваат мрежите на локалните граѓански организации е **недостигот на ресурси**. Овие организации обично работат со ограничени буџети и човечки ресурси, што го отежнува распределувањето соодветни средства и персонал за напорите за градење мрежа. Решението би можело да се бара во мобилизација на ресурси преку финансирање од различни донатори, вклучувајќи владини грантови, приватни фондации, корпоративни спонзори и индивидуални донатори. Разноликоста на изворите на приход може да ја намали зависноста од единствен тек на финансирање. Исто така, во рамки на дозволените законски регулативи, мрежата би можела да генерира приход преку нудење услуги или производи усогласени со мисијата на мрежата.

Се случува членовите во рамките на мрежата често да имаат **различни мисии, цели и приоритети**. Урамнотежувањето на овие разлики за да се постигнат заеднички цели може да биде предизвик и бара внимателна координација. Ова може да се воспостави преку развивање заедничка визија и дијалог меѓу членовите на мрежата со цел создавање заедничка визија и заеднички цели. Ова може да помогне да се усогласат различните интереси и цели кон една единствена заедничка цел. Воспоставувањето јасни договори и меморандуми за разбирање и соработка кои ги прикажуваат улогите и одговорностите во рамките на мрежата често претставува ефикасна алатка.

Ефективната комуникација меѓу членовите во мрежата може да биде попречена од **јазичните бариери, географските растојанија и разликите во стилите и алатките на комуникација**. Надминувањето на овие празнини се надминува преку создавање насоки за комуникација, развивање јасни упатства за комуникација во мрежата, вклучувајќи редовни состаноци, механизми за известување и споделени дигитални платформи. Негувањето култура на соработка и споделување информации меѓу членовите на мрежата преку користење единствени алатки и платформи за дигитална соработка ја олеснува комуникацијата.

Градењето и **одржувањето на довербата** меѓу членовите на мрежата е од клучно значење за ефективна соработка. **Недовербата или недостигот на координација** може да доведат до конфликти и да ги попречат заедничките напори, намалувајќи го влијанието на мрежата. Потребно е да се воспостават иницијативи за градење доверба кои вклучуваат вежби за јакнење на тимот, како и заеднички проекти кои помагаат да се изградат меѓучовечки односи и доверба меѓу членовите на мрежата. Најчесто решение е воспоставување централно координативно тело или секретаријат на мрежата.

Донесувањето одлуки и лидерството во мрежа може да бидат сложени. Секоја членка на мрежата може да има своја лидерска структура и модел на управување, што доведува до предизвици во усогласувањето на целите и стратегиите. Дефинирање јасни структури на управување преку специфицирање на процесите на донесување одлуки, лидерските улоги и механизмите за решавање конфликти може да биде решение. Или пак, ротација на лидерски улоги меѓу организациите членки за да се спречи концентрацијата на моќта и да се поттикне инклузивноста.

Локалните граѓански организации често работат во **различни политички и правни контексти**, што може да влијае на нивните активности. Промените во регулативите или владините ограничувања може да имаат значително влијание врз способноста на мрежата да работи ефективно. Затоа е неопходна колективна ангажираност за политиките и законските рамки кои ја поддржуваат работата на граѓанските организации и ги штитат нивните права, како и редовно консултирање правни експерти за да се следат законските промени и да се обезбеди усогласеност со локалните закони.

Недостигот на потребните вештини, знаење и капацитет за ефективно учество во заеднички проекти на сите членови на мрежата може да претставува пречка. Градењето капацитети е тековен процес. Оттука, членовите на мрежата треба да го споделуваат своето знаење и експертиза меѓу нив и да понудат програми за обука и градење капацитети на членовите на мрежата за да ги подобрат нивните вештини и знаења.

Управувањето со податоци и технологија за координација и споделување информации може да биде предизвик, особено ако организациите имаат различни информатички системи или нивоа на дигитална писменост. Стандардизирањето на технологиите и промовирањето на дигиталната писменост е од клучно значење. Неопходно е спроведување обука за дигитална писменост за сите членови да можат ефективно да ги користат дигиталните алатки.

Мерењето на колективното влијание на мрежните активности може да биде сложено. Повеќеслојната природа на заедничките проекти може одредувањето на индикаторите за мерење на успехот да го направи предизвик. Во случајот, треба да се дефинираат заеднички индикатори и да се воспостават исти методи за евалуација на заедничкото влијание на мрежата во заедницата. Се препорачува спроведување периодични евалуации за да се оцени напредокот и да се приспособат стратегиите по потреба.

И покрај предизвиците со кои се соочуваат мрежите на граѓанските организации, тие нудат значителен потенцијал за решавање на критичните локални прашања и создавање трајни промени. Со препознавање и активно справување со овие предизвици, овие мрежи можат да станат поотпорни, прилагодливи и поефикасни во унапредувањето на нивните мисии и подобрувањето на локалните заедници. Успехот на мрежите зависи од нивната способност да се справат со овие предизвици преку согледување на можностите за соработка и колективна акција.

Предизвици со кои се соочуваат мрежите на локални граѓански организации	Решенија за предизвиците на мрежите на локални граѓански организации
↘ ограничени буџети и човечки ресурси	↘ мобилизација на ресурси преку различни извори на финансирање и генерирање сопствени приходи
↘ различни мисии, цели и приоритети	↘ развивање заедничка визија преку јасни договори и меморандуми за соработка
↘ јазични бариери, географски растојанија и разлики во стилите и алатките на комуникација	↘ јасни упатства за комуникација во мрежата, редовни состаноци, механизми за известување и споделени дигитални платформи.
↘ одржување на довербата меѓу членовите на мрежата	↘ иницијативи и вежби за градење тимска доверба, централизирано координативно тело или секретаријат
↘ донесување одлуки и лидерството во мрежата	↘ јасни структури на управување за мрежата и ротација на лидерски улоги
↘ функционирање во различни политички и правни контексти	↘ залагање за политики и законски рамки и консултација со правни експерти
↘ недостиг на потребните вештини, знаење и капацитет на членовите	↘ програми за градење на капацитетите и споделување знаење
↘ управување со податоци и технологија за координација и споделување информации	↘ стандардизирање на технологиите и спроведување обука за дигитална писменост за сите членови
↘ мерење на колективното влијание на мрежата	↘ воспоставување индикатори кои се разбирливи и усогласени од членството

10

ПОЗИТИВНИ ПРИМЕРИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ ОД ЛОКАЛНО ВМРЕЖУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ ВО РС МАКЕДОНИЈА

Во Република Северна Македонија граѓанските организации и граѓаните се вклучуваат во разни видови вмрежување и соработка за подобрување на заедниците и демократското управување.

Вмрежувањата можат да бидат поттикнати од различни причини, како што се консултации на граѓанските организации во буџетски процеси, урбан развој и вклучување на граѓанските организации во одлучувањето за развојни проекти и услуги за заедниците. Потоа, има примери на мрежи за заштита на правата на жените, на младите, на лицата со посебни потреби, итн. Во последно време најактуелни се граѓанските иницијативи и мрежи за заштита на животната средина, аерозагадувањето, културното наследство.

Креирањето на мрежите може да настане како иницијатива на група граѓани, на група граѓански здруженија или како резултат на донаторски проекти. Некои од нив се многу наменски и со кратко времетраење, додека пак, други се долгорочни и ја менуваат формата од неформални во формални здружувања.

Има и примери кога активностите од една локална заедница може да се прошират на регионално или национално ниво. Тие покажуваат соработка и солидарност во остварувањето заеднички цели и заштита на правата и потребите на граѓаните.

Еве неколку примери и добри практики кои прикажуваат дека вмрежувањето на граѓанските организации во државата има значајно влијание врз подобрувањето на условите на живот во локалните заедниците и врз демократското управување.

■ Пример 1: Одбор за здрав живот во Кочани

Водени од мотото дека „само здружени сме посилни“, група граѓански организации од Кочани во јануари 2021 година ја креираа платформата или одбор кој претставува место каде што можат да ги споделуваат проблемите кои ги засегаат, а се водени под една парола, тоа е „Здрав живот во Кочани“.

Ова вмрежување на поголем број граѓански организации од Кочани настана како резултат на граѓанската иницијатива за чист воздух и вода во Кочани преку која граѓаните го искажуваа своето незадоволство поради континуираното загадување на воздухот од компанијата „Пејпер мил“². Оваа иницијатива првично беше предводена од граѓанското здружение Грин.орг и група на екоактивисти.

Иницијативата презеде неколку активности, меѓу кои организирање граѓански протести, поднесена тужба против компанијата, редовни средби со општина и инспекторатот. Напорите на иницијативата резултираа со кривична казна за „Пејпер мил“ и поставување мерни станици.

² Интернет страна <https://meta.mk/po-pobedata-nad-pejper-mil-vo-kochani-12-organizacii-so-nova-inicijativa-za-zdrav-zhivot/>

Оттука, дваесетина невладини организации од Кочани кои ги претставуваат граѓанските здруженија на планинари, земјоделци, екологисти и граѓански активисти донесоа одлука заеднички да се борат против загадувањето на воздухот, водата и воопшто - загадувањето на природата. Се здружија во „Одбор за здрав живот“. Тие сметаат дека граѓаните треба да продолжат со притисок врз институциите, како во случајот со „Пејпер мил“.

Платформата е регулирана со потпишување меморандум за соработка. Целта е исто така да се поттикнат граѓаните од Кочани кои имаат знаење и експертиза од различни области да се вклучат во оваа мрежа. Мрежата ќе располага со комисии кои ќе работат на различни теми, како што се правна комисија, комисија за заштитата на животната средина и системски ќе пристапува на проблемите, а не само на поединечни случаи. Мрежата го поставува на располагање потенцијалот на сите свои членови и заеднички бараат поддршка на својата работа од домашни и странски донатори и инвеститори.

Една од првите иницијативи на оваа мрежа е да се преиспита градењето мала хидроцентрала над браната Гратче. За таа цел е започната постапка за организирање општински референдум против изградбата на мини хидроцентрала на Мала Река кај браната Гратче. Своите иницијативи ги испраќаат до општината, но и до пратениците и до државните институции.

Како средства за комуникација ги користат социјални медиуми. Креирана е фејсбук-страница³ на која редовно се споделуваат информации, се прават анкети и директно се комуницира со граѓаните. Локалните медиуми редовно добиваат известувања за спроведените активности и иницијативи на Одборот за здрав живот во Кочани.

Мрежата го претставува здружениот глас на граѓаните на општина Кочани и здружени ќе го вратат епитетот на најчист град во државата.

■ Пример 2: Граѓанска иницијатива „Охрид SOS“

„Охрид SOS“ е иницијатива на граѓани почната како резултат на јавната дискусија околу предлог-извештајот за стратедиска оцена на животната средина за измените во општиот урбанистички план за Охрид за периодот од 2014 до 2024 година, организирана во почетокот на 2015 година. „Охрид SOS“ произлегува како одговор на неусогласеноста со урбанистичкиот план за изградба на пет плажи на охридското крајбрежје: Љубаништа, Лагадин, Студенчишко Блато, Извиднички камп и Далјан, како и плановите за изградба на експресен пат и

ски-центар во Националниот парк Галичица. Иницијативата се заснова на основното право на човекот за чиста животна околина и член 43 став (2) од Уставот на Република Северна Македонија, кој гласи: „Секој е должен да ги заштитува и унапредува животната средина и природата.“ Проектите што се планираат веројатно би довеле до загуба на статусот на УНЕСКО за Охрид и неговото езеро, доделен веќе од 1980 година. Граѓаните обединети во оваа иницијатива се обидуваат да го решат проблемот преку институционални канали, но борбата е долга и неизвесна.

³ <https://www.facebook.com/groups/437090524149103/>

Охрид СОС има пет главни цели:

- Да се стави крај на секоја практика која ќе доведе до избегнато губење или оштетување на видовите, живеалиштата и екосистемите од Охридскиот Регион
- Да се осигура дека секој граѓанин и посетител на Охридскиот Регион е доволно свесен да се заљуби во уникатноста и светското значење на неговото природно наследство
- Да се воспостави симбиоза помеѓу економските и конзерваторските цели, особено во туристичката индустрија
- Да се позиционираат зелените прашања централно во Република С Македонија, која како една од најбогатите земји во Европа со диви животни е чувар на сите наши иднини
- Да обезбеди сигурен и авторитетен извор на информации за прашања кои се однесуваат на природата на Охрид

Активностите на иницијативата се спроведувани волонтерски од страна на членовите, но преку донаторска поддршка. Таков пример е акцијата насловена „На Охрид му требаш“ поддржана преку програмата Цивика мобилитас⁴, преку која е обезбеден тим адвокати за давање правна помош на засегнатите граѓани од регионот за нивно вклучување и застапување на нивните права во процесите на одлучување и урбанизација на Охридскиот Регион. Потоа, овозможено е креирање советодавно тело за унапредување на процесот на консултација на засегнатите страни; промовирање транспарентност и отчетност на локалните институции за унапредување на соработката и спречување судир на интереси; состаноци и тркалезни маси со институциите, локалните власти и локалното население во Охрид и Охридскиот Регион за изнаоѓање заеднички решенија во однос на транспарентност во креирањето на урбанистичките планови и нивното изведување; Организирање прес-конференции за истакнување на правата и мислењето на локалното население во однос на транспарентното работење на институциите и локалната власт при имплементирање на новите планови за урбанизација на Охридскиот Регион; Медиумска кампања за подигање на еколошката свест за важноста на Охридското Езеро и националниот парк Галичица, како и кампања за запознавање на локалното население со своите права и должности согласно правото за чиста животна околина и член 43 став (2) од Уставот на РМ.

Граѓанската иницијатива „Охрид SOS“ има своја интернет-страница <https://ohridsos.org/>, која служи за информирање и објавување вести и документација. Интеракцијата со граѓаните се одвива преку социјални медиуми, фејсбук⁵-група.

⁴ Цивика мобилитас, проект: На Охрид му требаш <https://civicamobilitas.mk/grant/ohrid-sos/>

⁵ <https://www.facebook.com/OhridSOS/>

■ Пример 3: „Зелен хуман град“

ЗЕЛЕН ХУМАН ГРАД

Најголемиот дел од развојот на „Зелен хуман град“ е локалниот граѓански активизам преку десетици организации кои низ годините се залагале за промени во локалните и националните политики опфаќајќи сфери како социјална правда, заштита на животната средина, заштита на животните и урбана подвижност во градот Скопје. Движењето во форма на иницијатива се јавува по граѓански буџетен форум „Моја заедница, моја визија“ кога до скопското градско собрание се поднесени 27 предлози.

Во 2021 година движењето „Зелен хуман град“ настапува на локалните избори. Денес претставува здружена иницијатива на 23 организации со два претставника во Советот на Град Скопје.

Како што е наведено на нивната интернет-страница <https://zhg.mk/>, основната мотивација на „Зелен хуман град“ е широко обединување на активистите и обичните граѓани зад конкретни проекти во рамката на тематските заложби.

Овие проекти се генерираат преку три извора:

1. Експертизата на активистичките организации кои го сочинуваат ЗХГ
2. Граѓанските предлози на платформата Мој град, создадена и администрирана од ЗХГ,
3. Барањата на протестните движења во кои учествува(л) ЗХГ

Целта на ЗХГ е интегрирање на проектите од овие три извора и нивно застапување како политики во локалните институции, паралелно со агендата за прогресивна институционална трансформација во насока на трансфер на моќта од политичката и бизнис-елита кон граѓаните.

Со оглед на тоа дека иницијатива е претставена во Советот на Град Скопје и може директно да влијае на локалните политики на градот, нејзиното дејствување е поголемо и посилно.

■ Пример 4: Иницијатива „Младите на Штука-Иловица против рудникот“

Иницијативата „Младите на Штука-Иловица против рудникот“ во околината на Струмица во голема мера е организирана од младите кои живеат во селата Штука и Иловица и околината околу рудниците. Тие активно ги користат социјалните мрежи за да ја пренесат својата порака.

Освен оваа младинска иницијатива, борбата со отворањето на рудниците во Струмичкиот Регион е организирана од двете еколошките организации „Здрава котлина – Струмица“ и „Екодолина – Ново Село“, кои се исто така иницијатори на протестот против рудникот Иловица-Штука на 15 јули 2023 во Струмица. На истиот протест преку апел за поддршка на своите 4 главни барања⁶ до граѓанските организации, иницијативи и граѓани кои се загрижени за јавниот инте-

рес и животната средина во Струмичкиот Регион успеаја во рок од еден ден да добијат поддршка од 41 граѓанска организација и 7 интелектуалци/професори.

⁶ Интернет страна Мак прес: <https://makpress.mk/Home/PostDetails?PostId=547168>

■ Пример 5: „Движењето против коцкање во Тетово“

LËVIZJA

ANTI-VIXHOZ

„Движењето против коцкање во Тетово“ е граѓанска иницијатива која води кампања со барања сите објекти на игри на среќа (казина, спортски обложувалници и сите слични игри на среќа) да се оддалечат 3 км од населените места; да се одвои 5% од буџетот кој доаѓа од игрите на среќа за реновирање објекти од јавен интерес (училишта, градинки, библиотеки, болници, здруженија и центри кои организираат активности за рехабилитација на зависниците од игрите на среќа); да се изготви национална стратегија за едукација на учениците, студентите и сите граѓани за штетите кои ги предизвикува коцкањето.

Граѓанското движење има преземено и организирано различни активности почнувајќи од перформанси за да укажат на штетните ефекти од коцкањето, средби со советот на општината, граѓански протести. Активностите резултираа со спречување на отворање казино во близина на предучилишната установа. Тие исто придонесоа за усвојување на измените на Законот за игри на среќа. Движењето се залага слични активности да бидат преземени и во други градови во државата.

Нивните активности се промовирани на нивната фејсбук⁷-страница, на која информациите се најчесто двојазични, на македонски и на албански јазик, претставени преку кратки написи, фотографии или видеа.

⁷ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064455021246>

ПРИЛОГ 1 – ЕЛЕМЕНТИ ЗА ФОРМИРАЊЕ МРЕЖИ НА ГРАЃАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

При создавање на мрежата на граѓански организации треба да се одговорат следниве основни елементи:

Категории на основни елементи за формирање на мрежата	Основни елементи за формирање на мрежата	Активности, начин и дефиниции преку кои се остваруваат
За мрежата	Визија	
	Мисија	
	Цел	
Членство во мрежата	Членови	
	Критериуми за членство	
Управување на мрежата	Јасна структура на управување	
	Правна рамка	
Организација на мрежата	Внатрешна комуникација	
	Обезбедување доверба меѓу членовите	
	Градење капацитети	
	Механизми за решавање конфликти	
Ресурси	Финансиски ресурси	
	Човечки ресурси	
	Технички ресурси	
Активности	Застапување	
	Одржливост	
	Следење и евалуација	
	Транспарентност и отчетност	
	Едукација и подигање на свеста	
Соработка со локалната заедница	Вклучување на заедницата	
	Партнерства	

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

[Закон за здруженија и фондации](#), Службен весник на РСМ бр.52/10,135/11 и 55/16

Чаушоска, Ј., Стојанова, Д. (2016). Потребите на мрежите и придобивките од вмрежувањето. Македонски центар за меѓународна соработка, Техничка поддршка за граѓанските организации (ТАКСО) – Македонска канцеларија. Достапно на <https://mcms.mk/images/docs/2016/potrebite-na-mrezite-i-privobivkite-od-vmrezuvanjeto.pdf>

Гарванлиева-Андонова В., Димовска Г., (2018). Ефективноста и одржливоста на мрежите на граѓански организации, Центар за економски анализи-ЦЕА. Достапно на <https://cea.org.mk/wp-content/uploads/2018/04/0.-Pertseptsii-za-efektivnosta-na-mrezhite-na-GO-vo-RM.pdf#%5B%7B%22num%22%3A53%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22X-YZ%22%7D%2C69%2C414%2C0%5D>

Аксентиевска М., Шабан Л., (2018). Прирачник за граѓански организации: како поефикасно да комуницираме со граѓаните преку дигиталните медиуми. Институт за комуникациски студии, Висока школа за новинарство и за односи со јавноста. Достапно на <https://iks.edu.mk/attach/Priracnik-za-gragjanskite-organizacii.pdf>

Чаушоска Ј. (2018). Извештај од анкета за идентификација на мрежите во Република Македонија. Македонски центар за меѓународна соработка. Достапно на <https://rcgo.mk/wp-content/uploads/2019/02/izveshtaj-od-anketa-za-identifikacija-na-mrezi.pdf>

Крафчик, В. (2013). Застапување однатре: Улогата на граѓанското општество. Преглед на социјални иновации на Стенфорд, 11 (2), А10. Достапно на <https://doi.org/10.48558/YNST-RD30>

Бергер, П.Л. и Ричард Џ.Н (1977). Да се зајакнат луѓето: улогата на структурите за посредување во јавната политика. Вашингтон, ДЦ Американскиот институт за истражување на јавна политика.

Де Токвил А. (2000). Демократија во Америка. Чикаго: Прес на Универзитетот во Чикаго. ISBN: 0226805328.

Едвардс М. (2004). Граѓанското општество. Кембриџ, Англија. Полити Прес. ISBN: 0-7456-3133-9.

О’Конел Б. (1999). Граѓанско општество: Основите на американската демократија. ISBN: 0-87451-924-1.

Ворен К. (2013). Преглед за социјални иновации на Стенфорд, Застапување однатре: Улогата на граѓанското општество, Авторски права 2013 од Универзитетот Леланд Стенфорд Џуниор

Тодоров З. (интервју ТВ 24) (2021). Достапно на <https://24.mk/details/razgovor-so-zoran-todorov>

